

Vuurvaste steenbakkerijen, Seilles-Andenne : werklieden met anti-silicosemaskers aan de maalmachines en zeven voor de uit Engeland ingevoerde schiste-steen (dertiger jaren).

Archeologie

1. DE WEERDT G.A., "De scheepsarcheologie in Nederland", in *Technicon nr. 25*, winter 1982/83, pp. 1-8.

Bij het aanleggen van de Zuiderzeepolders kwamen vele bodemvondsten met een culturele waarde aan het licht. Sinds 1954 heeft de Rijksdienst voor IJsselmeerpolders het archeologisch onderzoek op zich genomen. Ruim 350 scheepswrakken, waarvan de helft is opgegraven, werden gevonden. In dit artikel wordt de "veldconservering" van deze scheepswrakken besproken en gaat men in op de conservering van het hout en op de berging van de schepen. Inventarisatie en reconstructie brengen eigen problemen mee. Er wordt tevens iets dieper ingegaan op de ontwikkeling

van de kano. Geïllustreerd.

Techniek en industriële cultuur in de middeleeuwen

2. JANSEN H.P.H., "Een economisch contrast in de Nederlanden. Noord en Zuid in de twaalfde eeuw", in *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, dl. 98, afl. 1, (1983), pp. 3-18.

In het zuiden zouden handel en industrie zich in de steden concentreren. Het noorden bleef in de 12de eeuw agrarisch, al beoefende men de scheepvaart als nevenbedrijf. Inlichtingen over mijnbouw, lakenhandel, dinanderie, mogelijkheden van de scheepvaart, scheepsbouw. Met kritisch apparaat.

3. POULLE E., *Les sources astronomiques (textes, tables, instruments)*, Brepols, Turnhout, 1981, 83 blz.

Een overzicht van de middeleeuwse bronnen op het gebied van de astronomie, met o.m. aandacht voor instrumenten als astrolabia en kwadranten.

Techniek en industriële cultuur in de moderne tijden

4. BEHAGEL M.J. en J.B. KIST, "Naar een historisch-archeologisch onderzoek van een preïndustrieel complex te Amsterdam. Bronnen van de materiële cultuur op de terreinen van de Verenigde Oostindische Compagnie op Oostenburg en omstreken", in *Industriële Archeologie*, jg. 3, (1983), pp. 41-59.

In 1661 kreeg de Verenigde Oostindische Compagnie op Oostenburg (Amsterdam) nieuwe terreinen, waarop gebouwen (zeemagazijn, loodsen, smidsen, pakhuizen) en installaties (lijnbanen, boormolens, houtzaagmolen en scheepswerven) werden opgericht. Geïllustreerd. Met bijlagen en noten.

5. JACOB H.W., "De mechnisatie van het Zeeuwse muntbedrijf in 1671", in *Archief. Mededelingen van het Koninklijk Zeeuwisch Genootschap der Wetenschappen*, jaargang 1982, pp. 150-176.

De Middelburgse schilder Daniël de Blicck vervaardigde in de tweede helft van de 17de eeuw een aantal tekeningen die als basis dienden voor de constructie van machines voor het mechanisch vervaardigen van munten. De eerste machines voor het fabriceren van munten en penningen zijn in Italië geconstrueerd door Bramante in het begin van de 16de eeuw. De mechanische muntslag leverde ronde munten met een fraai uiterlijk. Dat bleef in de Verenigde Provinciën niet onopgemerkt en de Staten van Holland besloten in 1670 tot het gebruik van machines (schroefpers). In Zeeland werd daarvoor beroep gedaan op Daniël de Blicck, architect en kunstschilder die zeer nauwkeurig op de hoogte was van de Munt te Parijs. Lybert van der Brucht te Den Haag, meestersmid, vervaardigde de machines. Met bijlagen, kritisch apparaat, literaturopgave en weergave van de tekeningen.

6. ZUIDERVAART H.J. en H. HOITSMA, "Een Zeeuws planetarium uit de tweede helft van de 18de eeuw", in *Archief. Mededelingen van het Koninklijk Zeeuwisch*

Genootschap der Wetenschappen, jg. 1982, pp. 70-148.

In het Zeeuws Museum te Middelburg bevindt zich een planetarium uit 1786 of 1787 dat werd vervaardigd door klokkenmaker Joseph van den Eeckhout te Middelburg. Dit uitvoerig en degelijk gedocumenteerd artikel behandelt in dit verband : de sterrenkundige belangstelling in Zeeland in de achttiende eeuw; de motivatie tot de vervaardiging van het planetarium; de vervaardiging van het werkstuk; de reactie van de tijdgenoten; een volledige uitwendige en inwendige beschrijving; een vergelijking met andere 18de-eeuwse "oreries". Met bijlagen; kritisch apparaat, literatuur, tekeningen.

Industriële archeologie

7. DEN OUDEN A., *Industriële archeologie*, Aalst-Waalre, 1983, 20 blz.

Korte inleiding over het waarom en het hoe van de industriële archeologie. De auteur beperkt het studiegebied van de industriële archeologie tot de industriële techniek. Hij brengt overigens een aantal vernieuwende aspecten aan en gaat dieper in op inventarisatie en classificatie, documentatie, conservatie, reconstructie, structuur van het industrieel erfgoed.

8. HANNES J., "Historische kritiek en verder. Een gevalstudie : Turnhout 1846", in *Bijdragen tot de geschiedenis*, jg. 64, 1981, pp. 79-106.

Poging om de resultaten van de nijverheidstelling van 1846 te Turnhout te controleren met de rollen van de patentbelasting, aanwezig in het gemeentelijk archief te Turnhout. Er wordt aangetoond dat de nijverheidstellingen grote lacunes vertonen en dat aanvullend en vergelijkend bronnenonderzoek noodzakelijk is.

9. *Oud werk. Overzicht van industrieel erfgoed in Rotterdam*, Rotterdam, 1983, 144 blz.

Deze uitgave van de Stichting Industrieel Erfgoed Rijnmond geeft een boeiend overzicht van het Amsterdams industrieel erfgoed. Willem Boon onderzoekt de groei van de haven.

Cor Van Asch heeft oog voor transport, overslag en pakhuizen. Jurr van Dalen bespreekt de historische ontwikkeling van de industrie in een havenstad. De Rotterdamse woningbouw tussen 1840-1940 wordt behandeld door Jack Fens. José Van Daalen handelt over de openbare voorzieningen. In een hoofdstuk *Tekens langs de weg* schetst Remmelt Daalder de evolutie van het straatoppervlak, buizen en kabels (de ondergrondse stedenbouw), post en telefoon, openbaar water, verkeer en reclame, gedenktekens. De industrialisatie is eveneens weer te vinden in de straatnamenlijst samengesteld door Siem Pama. Het boek wordt afgerond met een inventarislijst van industrieel erfgoed in Rotterdam; literatuur en bronnen. Met kaarten en plannen. Rijk geïllustreerd.

10. *Werkschrift Industriële Archeologie*, dl. 3, maart 1982, Aalst-Waalre, De Archeologische Pers, 1982, 32 blz.

Dit werkschrift bevat volgende artikels : een reguleur voor een waterrad; de beheersing van belastingswisselingen; kogellager of glijlager; het lossen van stortgoed uit spoorwagons; Duitsland, omstreeks 1900; componenten van drijfsystemen, riemschijven. Als nieuw boek wordt voorgesteld "*Victorian buildings of London 1837-1887*". Ook de groep *Stationary Engine Research Group* komt aan bod. Deze groep verzamelt o.m. internationale gegevens over staande stoommachines in een databank (DALISY). De groep geeft een driemaandelijks "*Dalisy Bulletin*" uit.

Contactadres John Cooper, 73 Coniston Way, Blossom Hill, Bewdley Worcestershire DY 12-22A, Engeland.

11. VAN PUIJENBROEK F.J.M., "Het verhaal van een nieuwe aanwinst. Een werkplaats van landbouwwerktuigen uit Goes", in *B en M. Bijdragen en Mededelingen van Het Nederlands Openluchtmuseum*, jg. 45, (1982), pp. 33-35.

Tijdens een excursie van de Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum werd te Goes een tot afbraak gedoemde werkplaats ontdekt. Deze bleek bij nader toezien erg merkwaardig te zijn (afm. 25 x 17,5 m). Het gebouw dateert van omstreeks de Eerste Wereldoorlog en huisvestte oorspronkelijk de firma Masee & Zn., een landbouwwerktuigenhandel. De kapconstructie bestond uit trekspanten met ijzeren kanaalprofielen en rust

gedeeltelijk op stijlen, gedeeltelijk op steunberen. Het werd overgebracht naar Arnhem. Geïllustreerd.

Bedrijfs geschiedenis

12. GODFROID S., "Volkskundige enquêtes in Vlaanderen. De familie Hooghuys te Geraardsbergen. Draaiorgelbouw in Vlaanderen", in *Oostvlaamse Zanten*, jg. 58, (1983), nr. 1, pp. 3-34.

De geschiedenis van één van de bekendste draaiorgelbouwersgeslachten in Vlaanderen : de familie Hooghuys uit Geraardsbergen. Het draaiorgel wordt reeds in het begin van de 18de eeuw beschreven. Men onderscheidt verschillende orgeltypen zoals het portatief of buikorgel, het tongenorgel, het boekorgel. Na een overzicht van de Belgische orgelbouwers (Hooghuys, Mortier, Bursens, Decap, Duwijn, Verbeeck) gaat de auteur meer uitvoerig in op de instrumentenbouw te Geraardsbergen. François-Bernard Hooghuys kwam zich in 1869 te Geraardsbergen vestigen. Zijn ouders waren als orgelbouwers actief geweest te Brugge. Het bedrijf, waarvan een uitvoerige bespreking wordt gegeven, draaide op volle toeren tot na de Eerste Wereldoorlog. Daarna bleef de produktie beperkt. Geïllustreerd. Met stamboom.

13. HEERDING A., *Geschiedenis van de N.V. Philips' gloeilampenfabrieken, I, Het ontstaan van de Nederlandse gloeilampenindustrie*, Den Haag, Nijhoff, 1980, 413 blz.

Dit boek schetst de ontstaansgeschiedenis van het bedrijf N.V. Philips. Hierbij komen ter sprake : de technische evolutie van de gloeilamp; het gebruik en de verspreiding ervan; de familie Philips met in het bijzonder Frederik Philips (1830-1900) en Gerard Philips (1858-1942); de ontstaansgeschiedenis van het bedrijf te Eindhoven. Met bijlagen, bronvermelding, lijst van straten. Illustraties. Register.

14. *Liber alumnorum Karel van Isacker s.j. Opstellen aangeboden aan professor dr. K. van Isacker door oud-studenten van de UFSIA ter gelegenheid van zijn emeritaat. (Bijdragen tot de geschiedenis)*, LXIII, 1980, 456 blz.

Hierin vindt men op pp. 293-311 een korte

historische schets voor de suikerraffinaderij "Cels, Aerts en Compagnie" (1760-1806) en haar latere evolutie (1806-1951). Er wordt een interessant verhaal gegeven van deze vennootschap en van haar suikerfabriek aan de Kaasstraat te Antwerpen. Het artikel is van de hand van H. Houtman-De Smedt. G. Devos behandelt verder "Milieuverontreiniging door de industrie omstreeks het midden van de 19e eeuw". (p. 347-384). De auteur gaat uit van de verslagen van de Franse mijningenieur Charles de Freycinet om de industrievervuiling en maatregelen daartegen te beschrijven. De grote zorg van de overheid was daarbij de openbare gezondheid. Met kritisch apparaat.

15. RENAUD W.F., "De fa. Rients Westra, sorteerinrichting en handelsbedrijf in de Friese bouwhoek", in *B en M. Bijdragen en Mededelingen van het Nederlandse Openluchtmuseum*, jg. 45, 1982, pp. 35-45.

Wat oorspronkelijk de aanbieder leek te zijn van twee sorteermachines voor graan en lijnzaad bleek een volledig zaadhandelsbedrijf met een zaad-schonings-, sorteer- en ont-smettingsinrichting in Sexbierum in Friesland. Het bedrijf was in 1925 opgericht door Rients Westra. Het artikel geeft een overzicht van de gebouwen, van opkomst van het bedrijf en van de bedrijfsvoering. Na 1945 ging de achteruitgang in de zaadhandel gepaard met de uitbreiding van de aardappelhandel. Het bedrijf werd in 1979 definitief opgeheven. Geïllustreerd. Met kritisch apparaat.

Chemische nijverheid

16. FRANCHOO G., DE LANGHE J.E., VAN ACKER L., "Spaans vergif", in *Biekorf*, 1982, jg. 82, pp. 424-426.

Spaans vergif of Spaans groen (vert de gris) wordt in deze bondige nota verklaard als kopersubacetaat.

Dagelijks leven, vrije tijdsbesteding

17. DESEYN G., "Gentse filmzalen", in *Stadsarcheologie*, jg. 7, nr. 1, (1983), pp. 28-46.

Kort, maar interessant overzicht van de ge-

schiedenis van de Gentse filmzalen. Twee periodes worden uitgebreid belicht : de "pioniersjaren" vóór 1913 waarbij de Wereldtentoonstelling te Gent in 1913 de rol van catalysator speelde. Ook het interbellum met de opkomst van de klankfilm was belangrijk. Geïllustreerd. Met kritisch apparaat. Bijlage : *Lijst van de Gentse centrum- en wijkzalen*.

18. PLAETINCK W., R. VAN DER LINDEN en P. MERTENS, *De glorie van het brood*, Lannoo, Tielt-Amsterdam, 199 blz.

W. Plaetinck belicht in het hoofdstuk "Beno-digdheden en voorwerpen betreffende de bakkerstiel" het bakkersmateriaal en ontleedt tevens het gilde- en bakkersambachtswezen. R. Van Der Linden heeft het over de volksgebruiken om en rond de bakker en het brood. Phil Mertens bespreekt de aspecten van het brood in de kunst. Rijk geïllustreerd.

19. STOLS E., "Kolonisatie en expansie in het dagelijks leven van de hedendaagse tijd (1830-1940)", in *Bijdragen tot de geschiedenis*, jg. 64, 1981, pp. 237-259.

De auteur onderzoekt de invloed van kolonisatie en expansie op het gewone leven van de Belg.

20. VAN ZUTPHEN N. en CONVENTS G., *Fiets en film rond 1900; moderne uitvindingen in de Leuvense samenleving*, Leuven, L. Van Buyten (ed.), (Acta Lovaniensis), 1982, 422 p.

Twee onderwerpen die nog vrijwel nieuw zijn in de geschiedschrijving in België. De manier waarop op deze uitvindingen werd gereageerd vormt het centrale thema van dit boek. Leuven was niet alleen *la ville sainte du cyclisme*, maar zou ook de derde stad in België zijn geweest waar een filmvoorstelling plaats had (1895).

Demografie

21. DE CLERCQ R., "De volkstelling van 1709 in de Oudburg van Gent", in *De Oost-Oudburg*, jaarboek XVIII, (1981), pp. 3-51.

Met uitvoerige inleiding van politieke, demografische en economische aspecten met o.m. gegevens over de landbouwteelten, alsook over het aantal weefgetouwen in sommige parochies.

Electriciteit, radiotechniek, telecommunicatie

22. "Vragenrubriek", in *Technicon* nr. 25, winter 1982/83, pp. 8-10.

Korte nota over de Philips ontvanger uit 1933 (typenummer 824 A) opgesteld door ing. D.S. de Vos.

Hygiëne

23. OCKERS B., "TBC - lighuisje uit Olst in het Openluchtmuseum", in *B en M. Bijdragen en Mededelingen van Het Nederlands Openluchtmuseum*, jg. 45, (1982), pp. 47-55.

Naar aanleiding van de schenking van een toring-lighuisje afkomstig van de Groene-Kruisvereniging te Olst aan Het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem wordt dieper ingegaan op de ziekte op het einde van de 19de eeuw in Nederland. De TBC-lighuisjes boden de mogelijkheid aan armere patiënten van rust en zuivere lucht te genieten i.p.v. opgesloten te blijven in niet verluchte bedstedenruimten. Geïllustreerd.

Havenbedrijvigheid, waterinfrastructuur

24. POULS J., "Het afwateringskanaal Meijel - Neer aan de Maas", in *Industriële Archeologie*, jg. 3, (1983), pp. 60-79.

De geschiedenis van het graven van dit afwateringskanaal dat de Noordervaart (1853) met de Maas tussen Neer en Kessel verbindt. De eerste fase, het verwerven van de grond door Rijkswaterstaat gebeurde in 1854-1855. De graafwerken hadden plaats tussen 1855 en 1859. De uitvoering omvatte ook twee sluiswachterswoningen en twee sluizen, te Meijel en te Neer (dubbele sluis) die respectievelijk een peilverschil van 1,50 m en 2,40 m konden overbruggen. Voor de scheepvaart bleek het kanaal oorspronkelijk nauwelijks belangrijk. Tussen 1844 en 1886 werd het kanaal gereviseerd. Na uitbaggering konden schepen tot boven de 50 ton het kanaal bevaren.

Wegens het hoge peil van het kanaal (omwille van de scheepvaart) had de gemeente Helden afwateringsproblemen. In 1932 werd het voor de scheepvaart gesloten. De auteur geeft argumenten voor het behoud van het kanaal en de sluizen. Geïllustreerd. Met voetnoten.

Metalen, metaalbouw, scheepsbouw

25. DEN OUDEN A., *Non-ferrometalen. Productie, eigenschappen en gebruik*, Aalst-Waalre, 1983, 120 blz.

Uitgave die tot stand kwam ter gelegenheid van een driedaagse cursus non-ferrometalen georganiseerd door de Vereniging voor Industriële Archeologie en Textiel (V.I.A.T.). Na een korte inleiding (wat zijn non-ferrometalen?; ijzer en staal versus niet-ijzermetalen) wordt dieper ingegaan op: voorkomen en winning van non-ferrometalen; mechanische eigenschappen; non-ferrometalen in staal en gietijzer; ongelegeerde non-ferrometalen; gelegeerde non-ferrometalen; enkele speciale non-ferrometalen (wolfram, titaan, zirkonium); edelmetalen (zilver, goud, platina). De bespreking van de verschillende metalen geschiedt telkens met sterk historische inslag. Met bijlagen. Geïllustreerd.

26. DIRKZWAGER J.M., "De introductie van de "waterschroef" in de Nederlandse Marine", in *Industriële Archeologie*, jg. 3, (1983), pp. 80-96.

In 1863 besloot Nederland pantserschepen te bouwen. Enkele jaren later liepen de eerste van een schroef voorziene ijzeren torenscheppen (cfr. "Buffel" te Rotterdam) van stapel. De geschiedenis van de scheepsschroef in de overgangstijd van zeil naar stoom begint bij schroefschoener de "Archimedes" (1839). Enkele jaren later werd de Franse "Napoleon" eveneens met een schroef uitgerust. In Nederland kon men met de "Samarang", de "Evertsen" en de "Kaiyo Maru" (deze laatste voor de Japanse regering) ervaring opdoen met de schroefvoortstuwing. Geïllustreerd. Met kritisch apparaat.

27. VERNIMMEN P.-F., "De klokkengieters Van Aerschodt", in *Jaarboek van de Geschied- en Oudheidkundige Kring voor Leuven en omgeving*, jg. XXII, 1982, pp. 57-76.

In het begin van de 19de eeuw huwde Thomas Van Aerschodt (1769-1831) met de dochter van de klokkengieter Van den Gheyn. De twee oudsten uit dit huwelijk, nl. André Louis Jean (1814-1888) en Séverin Guillaume (1819-1885) wisten zich een faam te vestigen als gieters van luiklokken, maar ook van beiaarden. De werkplaatsen van A.L.J. Van Aerschodt waren in de Naamse straat te Leuven. Na zijn dood werden er bijna geen klokken meer gegoten. Zijn broer Séverin Van Aerschodt daarentegen had vanaf ca. 1851 een gieterij in de Leopoldstraat en was geassocieerd met Félix Van Espen. Hij had er een vlamoven met een capaciteit van ca. 7.000 kg brons. Een zoon van Séverin, nl. Félix Van Aerschodt was een typische figuur van de industriële periode. Hij vestigde niet alleen beeldgieterijen te Sint-Gillis (Brussel), maar eveneens te Borgerhout (Antwerpen), en opende zelfs de tweede bioscoop in Brussel (*The Royal Bioscope*). Zijn belangrijkste activiteit bleef evenwel de klokkengieterij te Leuven. Tijdens de oorlogsjaren leidde hij te Spitalfields (London) de *Foundry and Munition Works*. Rijk geïllustreerd. Met kritisch apparaat. Met lijst van beiaarden en luiklokken.

28. WAALEWIJN A., "De geschiedenis van de spoorbrug bij Culemborg", in *Histech-nica*, dec. 1982, 3 blz.

De 154 m. lange spoorwegbrug over de Lek bij Culemborg werd gebouwd 1864-1868 door G. van Diesen. In 1982 bleek men deze brug te moeten vervangen wegens roestvorming, welijzervermoeiing en problemen bij de aansluiting.

29. ZUITHOFF A.J., "Over gieten en giet-ijzer", in *Histech-nica*, april 1983, nr. 20, 2 blz.

Molens

30. DEVYT C., "Onze windmolens in 1982", in *Biekorf*, 1982, (jg. 82), pp. 427.

Korte nota over de belangrijkste veranderingen aan de molens in West-Vlaanderen. Het gebouw van de mechanische maalderij van de molen te Gistel wordt omgebouwd tot een klein museum.

36

31. GOEMINNE L., "Constructie van de vangbalk in de 14de-eeuwse windmolens. Een perseboom bij een windmolen", in *Biekorf*, jg. 82, (1982), pp. 97-98.

"Perseboom" en ook "vleghele" staan voor vangbalk. Bespreking van deze termen.

32. GOEMINNE L., "Het gebruik en de prijs van lood in de middeleeuwse molenbouw", in *Biekorf*, jg. 82, (1982), p. 90.

Lood werd in de middeleeuwen aangewend voor goten, dakbedekking, kanalisatie. Het werd gedolven in Engeland, ook wel in het Eifelgebergte en in het Zwarte Woud.

In de molenbouw werd het lood gebruikt om de "lopende steen" in evenwicht te brengen. Vermelding van gebruik van lood in een windmolen te Hulst (1371) en te Ursel (1375).

33. GOEMINNE L. en H. DEPUYDT, "Luucknaghels", in *Biekorf*, 1982, (jg. 82), p. 424.

Korte nota over de "luucknaghels" die in de molenbouw werden aangewend.

34. SCHEIRS J., "Noordbrabantse windmolens : enkele opmerkingen over hun oudste geschiedenis", in *Brabants Heem*, jg. 34, (1982), pp. 69-78.

Geïllustreerd. Met kritisch apparaat.

Monumenten- en museumbeheer

35. DE WITTE E., "De bescherming van kunstvoorwerpen tegen UV-stralen", in *Monumenten en Landschappen*, jg. 1, nr. 5, (1982), pp. 46-52.

In principe is alle licht schadelijk voor kunstvoorwerpen. Een aantal richtlijnen en normen in verband met museumverlichting.

Reclame - Fabriekswerken

36. *Farmaceutische reclame uit de jaren dertig (Interbellum vzw.)*, Gent, 1983, 63 blz.

Tentoonstellingscatalogus samengesteld door Norbert Poulain, Georgette Caese en Saskia De Buck. De aanleiding van deze tentoonstelling was het aantreffen van een collectie farmaceutische folders en reclamekaarten van een Antwerps dokter op een rommelmarkt. In de inleiding van deze catalogus wordt de farmaceutische reclame in een breder verhaal gesitueerd. Meer dan tweehonderd nummers worden besproken. Met bibliografie. Geïllustreerd.

37. VAN DER WIJST M.A., "Brabantse Handels- en Fabrieksmerken 1881-1899" in *Brabants Heem*, jg. 34, (1982), pp. 97-103.

Korte nota over afbeeldingen van fabrieksmerken die rond de eeuwwisseling verschenen in de Nederlandse Staatscourant. Met opsomming per stad en dorp. Geïllustreerd.

Scriptofilie

38. GORISSEN L., "La Société de Colonisation 'au Texas'", in *Gentse Vereniging voor Scriptophilie*, jg. 2, nr. 2, (1983), pp. 3-8.

Overzicht van de kolonisatie van de republiek Texas omstreeks het midden van vorige eeuw. Vanaf 1841 werden ook Belgische pogingen tot kolonisatie voorbereid. In 1846 was zelfs *La Société de Colonisation au Texas* te Antwerpen opgericht. De volksinplantingen kenden succes. Minstens drie stadjes werden gesticht. Geïllustreerd.

Steenbakkerijen, aardewerk

39. DEVYT C., "Steenbakkerscontracten in het Oostendse 1872-1877", in *Biekorf*, jg. 82, (1982), pp. 99-100.

Vonnissen in verband met het in de steek laten van het werk door steenbakkersgasten.

40. VAN EECKHOUDT L., "Schatten Brusselse faiënce in het Taxandria museum te Turnhout", in *Taxandria Jaarboek van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige kring van de Antwerpse Kempen*, 1979-1981, pp. 9-54.

In het Taxandria museum te Turnhout bevindt zich een merkwaardige verzameling Brusselse faiënce. Deze faiënce werd te Brussel hoofdzakelijk door één familie vervaardigd (nl. de Mombaers). Cornelius Mombaers had reeds een manufactuur in 1705, doch startte definitief met de gleiswerkindustrie in 1724. Geïllustreerd. Met bibliografie.

Textiel

41. BAELDE M., "Een petitie van volders tegen volmolens te Ieper (1551)", in *Biekorf*, 1982, (jg. 82), pp. 14-15.

Omstreeks het midden van de 16de eeuw vragen de Ieperse volders aan de hogere overheid om alle opgerichte volmolens te vernietigen. Op 12 september 1551 besloot de Geheime Raad dat de vraag van de volders niet voldoende gegrond was.

42. CAFMEYER M., "Bij meester goudborduurder Maurice Slabbinck", in *Biekorf*, 1982, (jg. 82), pp. 136-147 en 226-231.

Maurice Slabbinck (geb. 1908) vertelt over het goudborduren. Hoe zijn vader, Henri, deze stiel leerde in het atelier van Grossé te Brugge, daarna bij de gebroeders Goegebuer. Vader Henri startte in 1903 met een eigen atelier in 't Genthof, daarna werd het atelier nog verscheidene malen verplaatst. Men werkte vooral voor het buitenland. Uitleg over de typische ambachtsterminologie van het goudborduren. Geïllustreerd.

43. DE BRUIJN N.W.J., "Over de arbeidsonrust in de wollenlakennijverheid tijdens de jaren dertig van de zeventiende eeuw", in *Brabants Heem*, jg. 34, (1982), pp. 7-10.

Ca. 1639 werd te Leiden een totaal nieuw textielproduct op de markt gebracht, nl. wollen laken uit korte Spaanse wol. Dit ging gepaard met een enorme produktieverhoging, waarvoor nog steeds geen afdoende verklaring werd gevonden. Zeker is dat heel wat van de Leidse produktie geweven van elders is gekomen. Vele lakens werden ongetwijfeld uit Tilburg en noordelijk Brabant ingevoerd.

44. HENDRICKX J., "Blekerijen op Dijkzijde en Broekzijde (Turnhout-Oud Turnhout)", in *Taxandria*, 1979-81, pp. 113-124.

Bespreking van blekerijen in de 18de en 19de eeuw. Geïllustreerd. Met kritisch apparaat.

45. THIJS A.K.L., "De relatie woonplaats/werkplaats als een spiegel van de productieverhoudingen. Het voorbeeld van de Antwerpse textielindustrie (16de-18de eeuw)", in *Bijdragen tot geschiedenis*, jg. 64, (1981), pp. 193-235.

Veelal kozen de textielproducenten de vestigingsplaats van hun bedrijf in functie van allerhande technische noodwendigheden. In andere gevallen blijkt de sociale positie van de producenten doorslaggevend. Vaak waren de werkplaatsen in het huis van de meesters. Eerst in de 18de eeuw wordt men te Antwerpen geconfronteerd met productieplaatsen die ruimtelijk niet meer gebonden waren aan de woonplaatsen van de ondernemers en kunnen vergeleken worden met echte fabrieken uit de 19de eeuw. Met kritisch apparaat.

46. VAN ACKER L., "De Westvlaamse lintwevers", in *Biekorf*, jg. 82, (1982), pp. 112-117.

Het belangrijkste gebied van lintweverij in West-Vlaanderen lag langs de grens met Frankrijk. In de 18de eeuw werden er een groot aantal opgericht. Menen had de oudst bekende lintweverij nl. 1732. In de Franse Tijd vindt men meer gegevens over omvang en betekenis. Als grondstoffen gebruikte men meestal *du fil gris et blanc*, ook *bleu d'asur*, stijfjel, indigo. Alhoewel de lintweverij een zelfstandige tak van de textielindustrie was, leunde ze meestal aan bij de garentwijnderijen. Na de Franse Tijd had de lintweverij haar grootste bloei gekend. Niettemin stelden verscheidene lintwevers hun produkten nog tentoon in de grote Nijverheidstentoonstelling te Gent in 1820. De algemene lijnwaadcrisis in 1847-50 bracht samen met de mechanisatie de lintweverij zware klappen toe. Met kritisch apparaat.

47. VERMANDER D., "La cité pré-industrielle d'Halluin au milieu du XIXe

siècle", in *De Franse Nederlanden. Les Pays-Bas Français*, 1982, pp. 33-61.

In vergelijking met andere textielcentra in de omgeving van Halewijn was dit stadje iets apart omstreeks 1850. Er waren geen mechanische weefgetouwen. De vlasweverij op handweefgetouwen overheerste. Er werd thuis gewerkt of in fabrieksateliers. De sterke bevolkingsaan-groei dateert van vóór de eigenlijke industriële expansie. De vestiging van fabrieken bemerkt men eerst van op het einde van de 19e eeuw. Geïllustreerd.

Transport

48. VAN SANT D., "Antwerpse Trams 1873-1926)", in *Gentse Vereniging voor Scriptophilie*, jg. 2, nr. 1, (1983), pp. 15-25.

De eerste stichters van de Antwerpse trams waren J. Sbergheim en A.G. Renschauw uit London. Ze kregen hun vergunning in 1872. Nog hetzelfde jaar werd deze overgedragen aan *Société Felix Neurenberg et Cie*. De eerste lijn was deze van Berchem-Kerk - Meir - Antwerpen. De eerste echt functionele maatschappij werd opgericht te Londen in 1874. Het was de *Antwerp Tramways Company Limited*. In dit artikel wordt verder een korte situering gegeven van een twintigtal maatschappijen. Met de afbeelding van een vijftal obligaties.

49. "Varia Historia. 1783-200 Jaar geleden - de eerste luchtvaart", in *Technicon No : 25*, pp. 10-12.

Korte nota over luchtballons en luchtreizen op basis van het boek *La Mécanique* van Ch. Delaunay.

